Skyddsbrevet för Fogdö kloster 1252

är skrivet på pergament och utfärdat för Fogdö kloster, sedermera Vårfruberga i Södermanland.

Vårfruberga kloster var ett svenskt kloster verksamt från 1100-talet till år 1527. Klostret låg cirka tio kilometer nordväst om Strängnäs i Fogdö socken i Södermanland. Idag återstår Vårfruberga klosterruin som består av ett antal grundmurar i gråsten där den ursprungliga rumsindelningen går att avläsa. Ruinen ligger i anslutning till Kungsbergs kungsgård.

Redan under 1100-talet grundades ett benediktinkloster men det är oklart var det låg. Utgrävningar 1991–92 tyder på att en försvarsborg varit anlagd på en kulle nere vid vattnet. Enligt en framförd teori skulle nunnorna ha avvisats från den ursprungliga uppehållsplatsen då borgen skulle uppföras. Detta kan förklara varför de flyttade till Fogdö kyrka. Från 1233 låg klostret vid Fogdö kyrka och kallades då Fogdö kloster. Under denna tid fungerade kyrkan både som sockenkyrka och klosterkyrka.

Vårfruberga klosterruin med dagens Kungsbergs gård i bakgrunden.

Skyddsbrevet för Fogdö kloster 1252 är skrivet på pergament och utfärdat för Fogdö kloster, sedermera Vårfruberga i Södermanland. Det är undertecknat av kung Valdemar och hans far Birger jarl i "Stokholm" i juli månad 1252.

Skyddsbrevet kungjorde att kung Valdemar och hans far tillika förmyndare Birger jarl tog klostret i beskydd, samt att nunnorna slapp erlägga allmänna och kungliga avgifter för sina egendomar. Mitt på sista raden står det "dat(um) Stockholm".
Skyddsbrevet är känt som det äldsta bevarade skriftliga omnämnandet av staden Stockholm. Brevets datum brukar därför utgöra en referens för tidpunkten av Stockholms grundande, även om staden innan dess anses ha existerat som ett bysamhälle.

Originalet förvaras i Stora pergamentsbrevsamlingen på Riksarkivet.

Riksarkivet (RA) är en svensk statlig förvaltningsmyndighet, som sorterar under Kulturdepartementet. Riksarkivet har ansvar för den statliga arkivverksamheten och för arkivvården i landet. Myndighetschefen kallas riksarkivarie.

Riksarkivet är en av Sveriges äldsta myndigheter, med rötter som går tillbaka till 1200-talet. Axel Oxenstierna ingrep i arkivförhållandena genom att den 18 oktober 1618[utfärda en kansliordning. Han föreskrev hur "det gamla kansliet", det vill säga Riksarkivet skulle vara organiserat. Därmed inrättades Riksarkivet formellt som ett självständigt ämbetsorgan inom det kungliga kansliet.

En stor del av det dåvarande Riksarkivets handlingar brann upp vid den katastrofala slottsbranden 1697 i Stockholm; särskilt ödelagd blev då samlingen medeltidsdokument. Mellan åren 1713-1716 evakueras Riksarkivets viktigaste handlingar till Örebro slott på grund av det ryska hotet under det stora nordiska kriget.

Svenskt Diplomatarium är en tryckt utgåva av medeltida svenska dokument som bevarats i original eller genom avskrifter (medeltida eller eftermedeltida) som till en del förvaras i Riksarkivet men även på många andra ställen, till exempel Uppsala universitetsbibliotek. En del av originalen finns utomlands.

Brev som reglerar ett byte av jord mellan Johan Ruska och domprosten doktor Helgo Petri från Svenskt Diplomatarium

BIRGER JARL

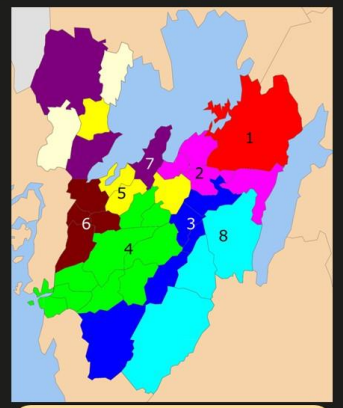

Jälbolung, eller Järbolung är en oidentifierad ort eller plats, möjligen i Västergötland, där Birger jarl enligt Erikskrönikan avled 21 oktober 1266.

Birger Jarl

Birger jarl (info) (eller Birger Magnusson (info)), född omkring 1210 i Bjälbo i Östergötland, död 21 oktober 1266 på Jälbolung i Västergötland var en svensk jarl och storman. Birger jarl är omnämnd första gången 1237 och verkade mellan 1248 och 1266 som en svensk jarl. Först styrde han informellt över Sverige som förmyndare för sin son kung Valdemar (från 1250 tills denne kröntes 1251), sedan ihop med sonen (till sin död 1266). Birger sägs också vara den som grundade Stockholm år 1252.
På grund av de språkliga förändringar som namnet Birghir och ordet jarl undergått finns en mängd former av namnet som Birge jerl och Börje jär i äldre källor, men formen Birger jarl har blivit standard i nysvensk tid

Birger var son till Magnus Minnesköld och Ingrid Ylva. Enligt en uppgift hos Olaus Petri var Ingrid Ylvas far kungasonen Sune Sik. Det har debatterats länge huruvida en sådan person har existerat. Birger Jarl föddes förmodligen i en ännu outgrävd gård inte långt ifrån Bjälbo kyrka. Då fadern dog runt 1210 växte Birger upp med sin ensamstående mor och äldre bröder. Fadern Magnus Minnisköld uppges ha avlidit antingen 1208 eller 1210. Vid undersökningar i början av 2000-talet, av vad som sannolikt är Birger Magnussons kvarlevor i Varnhems kyrka, konstaterades att han vid sin död 1266 var 50 till 55 år gammal. Tillsammans leder dessa uppgifter till slutsatsen att Birger Magnusson bör ha fötts någon gång omkring 1210. Birger Magnusson gifte sig omkring 1235–1237, i alla fall före 1241, med Ingeborg, syster till svenske kungen Erik, den siste regenten av sin ätt. De fick flera barn och två av sönerna blev kungar: Valdemar, för vilken Birger jarl blev förmyndare 1250, samt Magnus Ladulås, som blev kung då han avsatte Valdemar 1275.

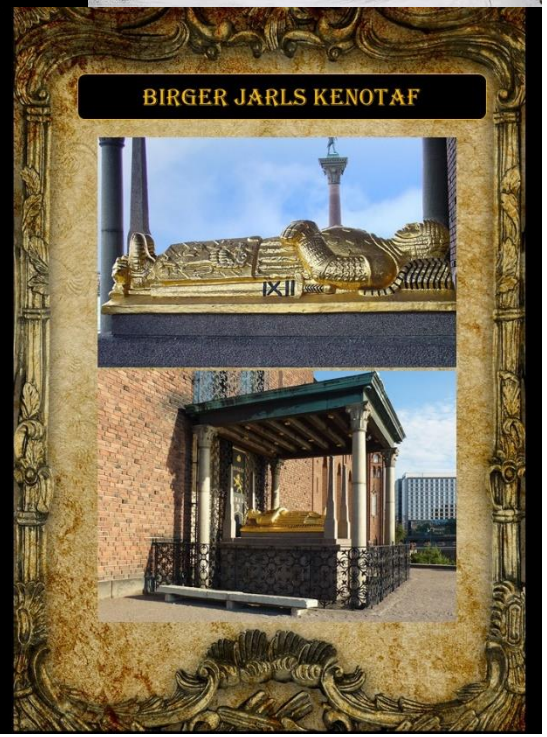

Ett av Birgers första kända offentliga uppdrag att medla i en småländsk konflikt mellan cisterciensmunkarna i Nydala kloster och bönderna i Östbo härad 1238. Han ledde även det så kallade andra korståget mot tavasterna i Finland år 1238 eller 1239. Den 15 juli 1240 utkämpades slaget vid Neva mot ryska trupper under prins Alexander av Novgorod (född 1220), som på grund av floden Neva fick namnet Alexander Nevskij. Ett annat diplomatliknande uppdrag var när han 1241 var kung Eriks representant hos kung Håkon av Norge.
Birger Magnussons företrädare på jarlämbetet var hans kusin Ulf Fase. Denne hade möjligen blivit jarl redan 1220, under Johan Sverkerssons regeringstid. Johan Sverkersson avled dock redan 1222 på Visingsö och med honom utslocknade den sverkerska ätten.

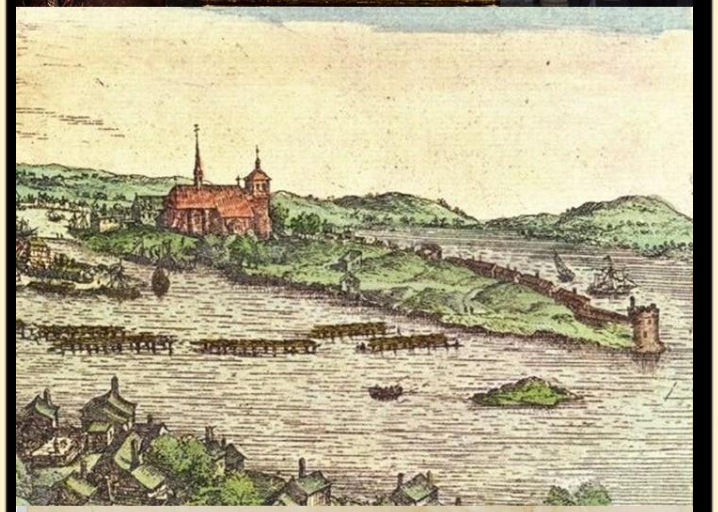

Riddarholmen från norr på 1570-talet Ur Stockholmsvyerna i Civitates orbis terrarum

Som enda möjliga kungakandidat utsågs den endast sexårige Erik Eriksson, från den erikska ätten, till kung. Under hans förmyndartid styrdes riket emellertid av ett riksråd bestående av stormän och biskopar. En av medlemmarna i rådet var Knut Holmgersson (Knut långe), som i slaget vid Olustra 1229 avsatte den nu 13-årige kungen och själv intog tronen. Knut Holmgersson tillhörde de så kallade folkungarna (inte detsamma som folkungaätten, vilken idag kallas Bjälboätten för att undvika missförstånd), en konservativ gruppering av stormän som motsatte sig centralisering av riket. Efter Knut Holmgerssons död 1234 återkom kung Erik, men den verkliga makten låg hos jarlen och folkungen Ulf Fase, som lär ha varit en anhängare till Knut Holmgersson, och alltså i opposition mot kung Erik. Någon gång under åren 1247 och 1248 försvann dock Ulf Fase från scenen, sannolikt undanträngd av en allt mäktigare Birger Magnusson.

Ulf Fase uppges ha ställt sig på tronpretendenten Holmger Knutssons och folkungarnas sida i slaget vid Sparrsätra 1247 och förlorat mot kung Eriks och Birger Magnussons trupper. Det är troligt att Ulf Fase antingen dog i slaget eller att han avrättades på order av kungen och Birger Magnusson, som därefter övertog jarlämbetet. Fram till sin död 1266 var nu Birger jarl Sveriges egentlige styresman.
Tiden som jarl I februari 1248 hölls det så kallade Skänninge möte där riktlinjerna för rikets relation till den katolska kyrkan drogs upp. Med på mötet med den utsände kardinalbiskopen Vilhelm av Sabina var förutom Birger jarl: ärkebiskop Jarler, rikets fem övriga biskopar, klosterledare, präster samt lagmannen i Östergötland och ett antal stormän. Medan Birger jarl befann sig på korståg i det inre av Finland och bland annat grundade Tavastehus slott, avled 1250 kung Erik den läspe och halte och med honom utslocknade den erikska ätten. Birger jarls son Valdemar valdes då, endast cirka tio år gammal, till kung.

BIRGER JARL AVLIDER och begravs Birger avled den 21 oktober 1266 på Jälbolung i Västergötland. Han begravdes i klosterkyrkan i Varnhem. På hans gravsten finns bilder av jarlen själv, hans andra maka, Mechtild och sonen Erik. Birgers och Mechtilds gravar öppnades i maj 2002. Osteologiska data liksom en DNA-analys av kvarlevorna har därefter bekräftat att graven verkligen är Birger jarls grav. En konsolsten i kyrkan i form av ett huvud har av konstvetenskapsprofessorn Jan Svanberg identifierats som föreställande Birger jarl. När Stockholms stadshus byggdes var det tänkt att Birger jarls kvarlevor skulle flyttas till en sarkofag vid tornets fot men Varnhems kyrkofullmäktige sade nej, och graven i Stockholm förblev tom.

I slaget vid Herrevadsbro 1251 besegrade Birger jarl en grupp upproriska stormän (folkungar), däribland Knut Magnusson (Bjälboätten), Filip Knutsson och Filip Larsson. Efter Ingeborgs död 1254 gifte Birger 1261 om sig med den danske kungen Abels änkedrottning Mechtild av Holstein. Sommaren 1266 träffade han tillsammans med sina söner en påvlig delegat i Kalmar. Enligt Erikskrönikan grundade Birger staden Stockholm (omkring 1252). Birger jarl räknas som stamfar till Bjälboättens kungliga gren. Han var den siste i Sverige som använde titeln jarl men hade inget känt tillnamn. Jarl var alltså inget tillnamn eller efternamn utan en titel. En intressant aspekt avseende Birger jarl som kan vara värd att nämnas är att han var den sista svenske regenten som blev omdiktad av en isländsk skald, enligt det från vikingatiden traditionella mönstret; nämligen av Sturla Thordarson, vilken för övrigt var Snorre Sturlassons brorson. Under Birger jarls styre infördes de så kallade fridslagarna som reglerade hemfriden, kyrkofriden, tingsfriden och kvinnofriden i hela landet.

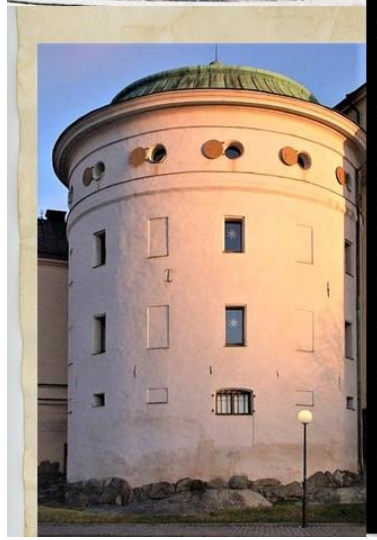

BIRGER JARLS TORN

Birger jarls torn är ett torn vid Norra Riddarholmshamnen i Stockholm. Enligt en myt som spreds på 1700-talet skulle tornet ha byggts under Birger jarls tid på 1200-talet och därmed vara Stockholms äldsta byggnad. En undersökning av teglet som genomfördes 1917 visade dock att tornet sannolikt är byggt av murtegel från det 1527 rivna Sankta Klara kloster och därmed betydligt yngre.

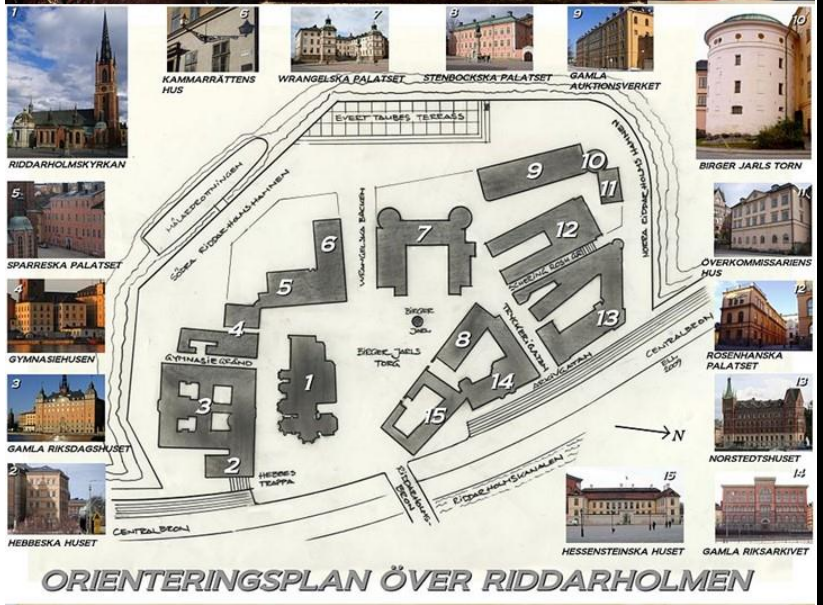

Riddarholmen 1870

Ön utgör tillsammans med Gamla stan Stockholms historiska centrum. På 1200-talet byggdes Gråbrödraklostret på Riddarholmen och klosterkyrkan